

ТИЖНЕВИК - REVUE HEVDOZHADAIKE - TRIDENT UKRAINIENNE

Число 47 (501) Рік вид. XI. 1 грудня 1935 р. Ціна 2 фр. Ргіх 2гр.

Париж, неділя, 1 грудня 1935 року.

В цьому числі «Тризуба» містимо голос в українській справі празького чеського тижневика «Hospodarsky Rozhled».

Давно вже не чути було подібного, прихильного Україні голосу поважної чеської преси. Ніби трохи несміливо, однак, появляється цей голос — у тижневику, правда, солідному, до якого, без сумніву, прислухаються як ділові, так і політичні кола. Тому поява статті про Україну в тому часопису заслуговує бути одміченою. Особливо, коли взяти на увагу, так би мовити, традиційне чеське русофілство, нєррозуміння української справи і внаслідку того відсутність симпатій до стрємлінь українського народу до політичного звільнення з-під чужої влади, до стрємлінь нашого народу до збудовання власної незалежної держави.

Сам автор згаданої статті говорить, між иншим, що українська справа твердо стоїть, і бракує їй лише освідомлености про неї світу. Коли це так, то й цей брак визвольного руху українського народу що-далі, то більше усєвується як прихильниками нашими, так і ворогами. Ми бачимо, як в самих ріжних країнах про нашу боротьбу за свою власну незалежну Українську Державу знають все більше і хочуть знати все докладніше. В цьому числі «Тризуба», крім згаданого чеського голосу в українській справі, можна знайти ще й повідомлення про проект засновання катедри українознавства в Англії, про увагу японців до українського народнього свята в Харбїні, як рівно-ж і про участь французьких прапорів у Парижі на панахидї по 359-ти українських героях, що впали жертвою в боротьбі з московськими большевиками за незалежність України.

Чеський народ починає, очевидно, тако-ж нас розуміти. Повне розуміння наших визвольних змагань прийти в чеському народі могло б тим легше, що в минулому взаємин наших народів немає нічого, що могло б тому не сприяти. А де-які ненормальності в українсько-чеських відносинах сьгоднішнього дня тако-ж можливо врегулювати при умові наявности доброї волї.

Листи з Далекого Сходу

VII.

В попередньому нашому листі ми вказали на ті нечисельні відгадки явища, що так чи инакше підтримують українське життя в м. Харбіні.

Неогримальність цього життя відчувають тут усі українці. Не бракувало спроб його налагодити, і то з боку самих різноманітних груп та чинників, але всі ці спроби розбивалися об інертність маси й майже не приводили ні до чого. Надто різноманітні панують тут інтереси; надто багато чинить сил відосередніх...

І все-ж віри в краще не трапляється, й від спроб до поліпшення, до порозуміння та об'єднання не відмовляються.

Одною з таких спроб треба вважати постанову Ради Української Національної Колонії в Харбіні, оголошену в місцевій пресі, що вона день святої Покоїви, 14 жовтня н. ст., вважає національним святом українців міста Харбіна.

Причиною такого рішення були спомини про колишні козацькі традиції, почасті перенесені на Далекий Схід звички нашого населення на Україні особливо урочисто святкувати день так званого храмового свята.

Тому-ж що між чисельними православними церквами м. Харбіна є одна, що присвячена св. Покоїві, сама-ж парафія зветься українською, Рада й винесла зазначену постанову.

Напередодні свята майже всі члени української колонії одержали записки Радина молебні та шклянку чаю, що з приводу свята Покоїви мали відбутися в Українському Національному Домі.

Треба сказати, що цього дня (14 жовтня) багато українців чекало, як то кажуть «не без трапези душевного».

Діло в тому, що в Харбіні, в силу специфічного станова, установився звичай храмові свята проводити особливо урочисто, в присутності чисельних тут високих церковних достойників. Майже всі місцеві часописи ці дні старанно відмічають, використовуючи нагоду нагадати емігранції про страшні комуністичні утиски та переслідування й над населенням і над релігією.

Всі такі святкування відбуваються при церквах і за їхужок добровільних на цю мету датків віруючих. При цьому іноді збігається поважні суми, що з них удержуються різного роду витрати як для дітей, так і старих та бездомних.

Такого роду святкування відбувалося щороку й при свято-Покоїві ській церкві, збудованій, порівнюючи, недавно, з ініціативи українців та за їх дуже поважною матеріальною жертвеністю. Малося на меті створити свою українську парафію, із службою Божою по-українськи, але... не так сталося, як бажалося.

При цій церкві такі храмові зібрання до цього року бували завжди, а зібрані суми передавалися на виплату боїв од будівлі церкви.

Оголошення Ради Колонії, що вона записує на цей день українців до Українського Дому, внесило значний дисонанс у установлену традицію й наглядно показало, що з'осереджене біля Дому українське громадянство не підтримує курсу, взятого відповідними чинниками св.-Покоївської церкви.

Не дивлячись на те, що парафія зветься українською, що українці дали поважні суми, що вони-ж приклали багато зусиль до збудовання церкви та забезпечення за нею земельної частки — служби Божі в цій церкві йдуть переважно по слов'янськи, моляться в ній за Росію, поминають церковних достойників Російської церкви, знаних, яко завзятих ворогів українців і т. д. Коли-ж служать по-українськи, то лише з так званою «вимовою», переважно іранні служби, без хору, чи з хором слов'янським...

Ото-ж не з аби-яким несеї піллям чекали, куди те гї омадянство піде, як зареагує на рішення Ради зробити цей день не лише парафіяльним, але й національним укр аїнським в Хар біні.

Як виявилося, побоювання були не безпідставні. Сеї ед гї омадянства пішла широка агітація як за Раду, так і пр оти неї.

Однак день цей був днем справн ьної пр емоги укр аїнських інтенцій. Театральна саяя дому була переповнена. Група жінок українок, що взяла на себе кевдячну і олю пр иправити чай для всіх, що завітали, побачила, що гостей прийшло як і аз вдвічі більше, ніж з початку сподівалися та і озг аховували. Пр ийшлося частувати гостей в дві чер ги, бо посадити всіх разом не було жадної можливости. Добре, що наші жінки принесли з собою та зібрали всякої їжі стільки, що її стачило б ще на стільки, скільки пр ийшло. А пр ийшло по-над 200 люду.

На молебєн, що його відправив пан-отець Іван Ільчун українською мовою в супроводі тут-же на місці зімгорованого хору, з'явилися пр едставники Японської Імператорської Військової Місії в Хар біні — начальник відділу капітан Ясуги, капітан Танаки, капітан Судхуки, а тако-ж п. К. К. Хоґіє.

Крім цих гостей, тї еба відмітити пр едставників місцевої гї узинської колонії та тюрко-татар, як тако-ж і репр етерів де-яких місцевих російських часописів.

За пер еповненим и вже ть столами всіх гостей пр ивітав заступник голови Ради Колонії д-р Баґченко, що при цій нагоді виголосив деклараційну промову, в якій, між иншим, зазначив, що всі чутки по містї, що українську справу в Хар біні скоґо й остаточно буде цілком зліквідовано — не мають за собою найменшої підстави та що вони є пр одуктом і оботи наших та цілого укр аїнського і уху ворогів.

Пр исутність вказаних вище високих гостей під час цієї промови була тому очевидним доказом для кояного.

З відповідними поздр овленнями та побажаннями осягнення українцями їх національних ідеалів, кї ім японських пр едставників, виступили тако-ж пр едставники гї узин та тюрко-татар.

Але характер істину пр омову виголосив один із гостей, пр омову, яка в азила й своєю ширістю й своєю, так би мовити, типовістю для Хар бїна та свого роду трагічністю. Пр омову було сказано і осійською мовою, сказано людинсю, видно дуж е інтелігентською й свідомою.

В цій пр омові оратор зазначив своє шастя, що він чує на зборах справн ю українську мову, що він бачить стремління до здійснення українських національних ідеалів, що цими ідеалами захоплюється молоде в Хар біні; що тут говорять і чинять одве то, а між тим вің.... лише в душі, десь там глибоко, укр аїнець, а на зверх.... московщина і Петроград витравили з нього все рідне, укр аїнське, наложили на його душу тавро, якого він, відчуваючи всю неґо малність такого стану, вже не в силах скинути.

Пр омова, що характеризує надзвичайно яскраво справн їй стан величезної кількості тутешньої еміґрації як укр аїнської, так і російської, на що, врешті, нами не один і аз було вказано.

Святкування цього дня укр аїнцями, обставини сеї ед яких воно відбувалося, репр етерські справоздання в часописах пр о нього зробили не аби-яке вражіння на громадянство й багатьох пр имусило добре ще і аз подумати про своє поступовання та своє відношення до українського питання й української акції в Хар біні.

Що це святкування не пр ойшло кепомічним тако-ж веґ хами російської еміґрації видно з того відклику, який воно мало в кєґ уючих колах та пр о який українське громадянство пр очитало на другий день в знаній уже нашим читачам газеті «Хабинское Вр емя».

Але пр о це в наступному листі.

Ткач-Олійник.

Ввечерю, 21 листопада с. р., в Українській Православній Церкві в Парижі, по службі Божій, під час якої дуже добре співав гурт співаків під проводом п. А. Чехівського, заходами Управи Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції влаштовано було урочисту панахиду за спокій душ павших слави 359-ти героїв, що впали під кулями ворожих московських кулеметів під Базаром.

На призначену годину парафіяльне заповняють церкву. Вшанувати пам'ять героїв чисельно зібралася українська паризька колонія на чолі з її найвидатнішими представниками. В церкві присутні як офіційні чинники, так і представники окремих організацій. Члени чисельної паризької групи Т-ва б. Вояків з'явилися майже повністю. Попри ізъяали навіть ті, що живуть далеко, на віддалі десятків кілометрів од Парижа. Підійшли всі, що хотіли віддати в цей день шану світлій пам'яті 359-ти старшин і козаків Армії УНР, які ім'янами своїми заповнили золоту сторінку визвольної боротьби України.

Обіч аналою стають прапори—свої і чужі. Два прапори, що ще пам'ятають юрки визвольної боротьби на українській землі, — бойовий прапор 3-ої Залізної Стрілецької дивізії та значок командира тої-ж дивізії, у складках яких ще ховаються спогади минулої слави української зброї. — стають першими біля амвона. Ближче шикуються з сбоку боків прапор Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, прапор Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, прапор і секції «Круа де Фе» та «Волонтер», прапор «Б. Вояків — Вільних Козаків», прапор Азербейджанських б. Вояків та прапор французької Федерації Інвалідів, Жертв Війни та б. Вояків. Треба відмітити присутність на панахиді полковника Юлія де Альба Кампоса, голови португальських б. вояків у Франції, полк. Цхакая та п. Ніколадзе, голови і секретаря Т-ва б. Вояків Ірландії. Італійці та бельгійці присутні листовні співчуття з вибаченням, що не зможуть присуті прапорів, бо на той день ті прапори були на іншій маніфестації.

Перед початком панахиди настоятель церкви протоієрей І. Бріндзан святається до присутніх із словом, присвяченим славі пам'яті 359-ти героїв, що життя своє віддали за Україну і вмерли з словами національного гімну на вустах. За тему проповіді взяв пан-отець слова стародавнього поета: «dulce et decorum est pro patria mori».

Надзвичайно сильне і глибоке слово отця-настоятеля, яке високо поставило подвиг Базарських героїв, закликало присутніх і всіх семляків бути гідними їх пам'яті і промовляло глибоко до серця.

Розпочинається панахида. Співає хор Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції під орудою п. Миколайчука.

Хор ніби вкладає у виконавця душу, і співи л'ються з великою силою.

З приємністю тут слід одмітити, що маємо нарешті в Парижі гомальський хор, що з національного обов'язку бере участь у наших святах і надає їм ще більшої урочистости. Співає хор бездоганно з великим почуттям, з надзвичайним піднесенням, захоплюючи всіх тонкою і майстерною передачею молитовних слів, що падають присто і глибоко в душу. Ніби слова парастасу написані спеціально для поминання цих 359 безстрашних лицарів...

— Агнія Божого ви проповідали...

Агнія Божого, — жертву за для воскресення, повстання... Воскресення України...

— І самі в жертву, яко агнята, були принесені...

І м'ягкі октави басів закінчують кожний піспів...

— Тому усердно молись, святі мученики... — починають теорію, і несеться до Всевишнього молитва за спокій тих, хто своєю жертвою показав приклад, як треба боротися і вмірати за щастя і волю батьківщини...

Група прапорів українських і чужих, що були на парахиді по 359-ти в Парижі.

У цій шигій спільній холитві сполучалися сеція всіх і пан-отця Бриндзана, і хору, і всіх пї исутніх.

Останній момент парахиди, коли під хогутні гвуки «Вічної пам'яті» схиляються в салюті помеї лим геї оям пї апої и, свої і чужі, а всі пї исутні на чолі з пан-отцем отдають їм пошану, ставши на коліна, — і осить надзвичайне вїажіння — кевимовне і кезабутне.

«Боротьба за визволення націй — це великий процес в історії цілого людства»

(На чаю в Парижі Комітету Пріязки Народів Кавказу, Туркестану та України).

23 листопада Комітет Пріязки влащовував в гостинній господі п-ва Ємеїєвих чай, на який заїт ошеєо було всіх видатїших пї едставників народів, що входять до сїладу Комітету. Зїшглося більше п'ятидесяти осіб і «чай» пї ойшов в думе явавїй бесїді по-між пї едставниками поневолених Москвою народів.

Голова Комітету, пї офесор Шульгин, в своїй хорїткій пї омові по-

дякував усім гостям, що одізналися на запрошення і спеціально відмітив існування п. президента Грузинської республіки Н. Жорданія, pana голови Ради Міністрів УНР В. К. Прокоповича і голови Азербайджанського центру Емін бея Расул Заде. Зупиняючись на діяльності Комітету, промовець відмітив особливу важливість спільних виступів на міжнародному полі всіх поневолених народів ССРСР і спеціально тих, що мали свої незалежні держави, підступно захоплені ниці Москвою.

«Зпершу нам здавалося, що наш спільний виступ минулого року справив більше вражіння, як цього року, бо тоді стояли ка порядку дня справи вступу ССРСР до Ліги Націй і наш протест був виголошений саме вчас. Цього року в Женеві вся увага зосереджена була на справах Етіопії; здавалось би, що питання Сходу менше цікавлять громадську опінію. Але нині можемо ствердити дуже поважний відгомін, який знайшла наша спільна нота і в пресі багатьох держав, і у різних міністерств закордонних справ. Як би добре не були об'єднані виступи кожної з поневолених націй зокрема, ніколи це не справить такого вражіння, як виступ спільний.

«Головне наше завдання закордоном—це мати на своєму боці громадську опінію світа. Нам потрібно, щоб у слушний час було нам на кого спертися. Але ми добре здаємо собі справу: не тут, на Заході, а там, на наших батьківщинах вирішується доля наших народів. Великі справи, хочемо ми цього чи ні, рішаються не словом, а мечем, і той меч рано чи пізно приведе до нашого визволення...

«Сучасна міжнародня ситуація для нас не є сприятлива, але все-ж мусимо констатувати, що час безоглядного захоплення ССРСР закордоном знову минає: люди починають бачити потроху правду... Її не заховаєш. Вони починають розуміти, що або ССРСР буде занепадати й далі, і тоді не уявлятиме жадного інтересу в будь-якій міжнародній комбінації, або-ж справи там підуть добре, тоді й діяльність Комінтерну піде вгору, а ССРСР стане величезною загрозою для всього того світу, що в Москві звуть «капіталістичним»...

«Нині вже годі говорити про те, що уряд ССРСР і Комінтерн це дві незалежні установи. Сталін, що довго ховався за кулісами, під час приїзду до Москви Ідена, а потім Ляваля мусів їх прийняти в своїй якості диктатора ССРСР. А потім той-же Сталін засідав на конгресі Комінтерну, слухав промови Димитрова, який кликав до світової революції іменем «великого вождя» Сталіна, якому влаштовувано що хвилі «грандіозні овації». Сталін, диктатор ССРСР, є одночасно офіційним членом Комінтерну. Европа мусить це запам'ятати.

«Ми маємо в світі вірних друзів, на яких можемо покластися. Ми маємо друзів, що розкидані по цілому світі. Це є запорукою нашої перемоги. Але ми добре мусимо розуміти, що головне полягає в нашій єдності, в тійсній спільності й дружбі наших народів. Ця дружба 80 мільйонів людей, коли ми зуміємо зкоординувати і наші стемління, і наші акти, стає великою силою, з якою мусять рахуватися всі народи світу»...

У відповідь на промову голови Комітету слово забрав найстарший стаювищем і віком серед присутніх п. Н. Жорданія, президент Грузинської республіки.

«Дозвольте перш за все подякувати Комітетові Приязни за щасливу ідею зібрати всіх нас, дати можливість ближче познайомитись і поговорити між собою. Цим Комітет прилучує нас всіх до своєї роботи.

«Ми, відповідно до статуту, не беремо безпосередньої участі в Комітеті, але через наших компатріотів, що є його членами, ми постійно зв'язані з ним і від душі радіємо кожному виступу Комітету в обороні наших поневолених народів.

«Дійсно, це була щаслива ідея створити цей Комітет, зібрати всі наші зусилля під спільним проводом дружби й співпраці всіх понев-

джених народів совітського союзу для досягнення своєї мети — звільнення їх з-під московсько-совітського ярма.

«Совітський соціалістичний режим гнітить всі народи СРСР без жадного винятку, совітський націоналістичний режим гнітить всі неросійські народи, що їх звільнила була революція і яких знову завоювала комуністична влада. Цих народів не менше половини всього населення совітського союзу, не менше 80 мільйонів душ, як це сказав п. Шульгин. Ці народи і співпраця цих народів це відрізкає запорожчаків їх перемоги й звільнення.

«Наша націоналістична лінія не є вигадана купкою людей, одірваних од ґрунту. Боротьба за визволення націй — це великий процес в історії людства. Як не можна зупинити народження людини, так не можна зупинити народження вільних націй. Жадна сила вороже усposоблених людей не може стати тепер на перешкоді цій історичній стихії, не може зупинити її розмаху, її всеруйнуючої сили, не може зупинити цього визвольного процесу. Наша націоналістична лінія — це лінія всемогутнього історичного руху, що нищить всі перешкоди й несе свободу пожеволенням...

«Коли, серед яких умов це прийде, — не дає нам знати: історичний процес є річчю надто складною, деталі якої передбачити тяжко. Але нам важливо знати те, що народження вільних націй на світовій арені є законом історії, що прийде й наша черга. Чи це буде сьогодні, чи завтра, чи через 50 літ, це тільки питаєть часу, і коли ми не доживемо до того моменту, наші благородні нападні згадуть про нас і скажуть, що ми стояли на вічному шляху, служили під гідним прапором...

«Я побажаю, щоби приязнь, поглиблена закодним, здійснилась і там, на наших батьківщинах, збираючи разом усіх незадоволених, усіх тих, що страждають, проти спільного ворога...

«Я бажаю, щоби грізна п'ятичлених народів була дійсно не тільки в час їх поневолення, в час їх гешастя, але й в часи свободи і шастя. Приязнь наших народів нехай лишається насавади московсько-совітської історії».

Промова п. президента, величезна і сля якого в історії Турції і цілого Кавказу всім відома, зобила сильне враження на всіх присутніх і надала нової сили й авторитету Комітету Приязни, що за один рік свого існування зайняв уже поважне місце в житті поневолених народів.

На чаю, крім згаданих осіб, одмітимо присутність од Азербейджану — п. Мір Якуб бей Мехтієва, члена Комітету Приязни, п. Абас-бей Алібекова, секретаря Комітету, з дружиною, п. Алі-Анбер бей Топчибаши та інші: од горців Північного Кавказу — п. Т. С. Шахмана, члена Комітету, з дружиною; од Грузії п. А. Чхенкелі, б. міністра Грузії, і п. А. Асатіяні, членів Комітету, п. Канделякі, члена грузинського уряду, редактора «Прометею» п. Івазави з дружиною, князя Д. Вацнадзе й інші: од Туркестану — заступника голови Комітету п. М. Чокасва з дружиною. Був тако-ж присутній на зборі редактор «Вільного Козацтва» п. Білий з дружиною. Серед учасників, крім В. К. Прокоповича і голови Комітету з родиною, були п. отець І. Бриндзан, п. радник І. Коссино з дружиною, панство Єремєєви, п. ген. Богомолец, п. Б. Лотоцький, п. Андрій Чехівський, панство Никитюки, панство Горайни та інші. За винятком кількох осіб, що здебільшого ці ислали вибачення, всі запрошені одісвались на заклик Комітету.

3 міжнародного життя

— Міжнародне становище

На дану хвилю в Європі — начеб-то якась переходова доба. Старі лінії міжнародної рівноваги заломилися, нові ще не устаєнені. Вигля-

дає так, що всі чогось точного шукають, але рішення ще не настало. І так скрізь.

В Англії закінчилися парламентські вибори, викликані не ким іншим, як самою владою, що мала за собою колосальну більшість. Зрештою це було цілком відповідно британським політичним традиціям, аби дізнатися, чи населення й на сьогодні, коли перед владою стоять великі міжнародні рішення, підтримує свій уряд, чи ні. Вибори дали позитивну відповідь. Міністерство Балдуїна та його національна коаліція вийшли з них переможцями. Більшість у парламенті, що правда, чисельно трохи зменшилася, але як раз цього бажає собі сам уряд. Таке бажання, може, подекуди дивне для континентальних країн, для Англії — цілком нормальна річ. Бо-ж, переконавшись на історичному довгому досвіді, англійці вважають, що правити державою без опозиції чи з безсилою опозицією дуже тяжко, а то тому, що тоді поступовання влади, не достатнє освітлене критикою, причиною річей може стати не загальнонаціональним, а однопіччій партійним. А цього в Англії бояться більше за все, бо як раз цього англійські виборці своїй владі не прощають ніколи. На час виборів і трохи після них активність англійської дипломатії мусіла була притихнути, але тепер, коли влада перемогла, вона знову має волю рухів, а тому треба чекати її оживленої чинності.

У Франції так само дипломатична активність неначе-то притихла. Причиною тому внутрішня парламентська незгода, яка на сьогодні ставить французький уряд перед можливою кризою. Це ще мабуть не перешкоджало б, коли б справа йшла про чисто парламентську незгоду. Французи до того звикли, бо в історії третьої республіки, навіть не так давно з Біаном і Пуанкаре, бувало, що владу скидали в парламенті в час великої активності її в міжнародній площині. Стурбовані французького міністерства закордонних справ згадана в такій спосіб, що дозволяє йому вести послідовну міжнародню акцію і в час внутрішньої міністерської кризи. Але це, явна річ, за нормальних обставин. На сьогодні-ж становище неначе-то одмінне. Парламентська незгода має свої паралелі серед широких мас населення, виявленням чого є такі масові концентрації, як відомий Народний фронт та так само відома організація Вогневих Хрестів, які встигли вже в різних кінцях Франції обмінятися між собою численними революверними кулями. Крім того, по-за тою незгодою зарисовується не лише внутрішня політична протилежність, але й певні протиріччя міжнародні організації. Італійська війна в Африці наявно порушила струнку систему європейського чину, встановленого французькою дипломатією. Треба її направити чи міняти, а це тяжко, бо за раз у цій справі доводиться обчислювати нові можливості, зв'язані з такими міжнародними чинниками, як Лондон, Берлін чи Москва. Мусить минути якийсь час, аби все це встановилося точно. І час цей може значно протягнутися, бо на весні мають бути вибори до нового парламенту, а випадає так, наче-то твердо чогось добиватися у міжнародній площині французька дипломатія зможе лише після тих виборів, бо до того часу вона завжди може натрапити на незамирені парламентські сили, одкриті чи закулісові. Треба тому чекати й тут на вияснення.

Інші держави? Германія — чекає. З Англією вона має згадити велику грошеву позику, а разом з тим, як то завжди буває, й ті чи інші міжнародні питання. З Францією в неї на черзі перемовини про дальше сусідське співжиття, чи може про міжнародну співпрацю. Для того має прийти до Парижу відомий германський «маклер» по тих справах фон Рібектрон, але подорож ту одкладено, як одні гадають, тому, що вона взагалі не на часі, а другі — тому, що вона ще не на часі. Є мабуть і інші мотиви в Германії на те чекання. Бо-ж вона зараз має дуже багато праці у себе вдома: закінчує, з одного боку, свою ідеологічну будову тотальності, з другого — готує чинно свою тотальність збройну, інструментуючи майже мільйонну сухопутну армію, будуючи військові кораблі, аероплани, протидуючи в день і вночі колосальне військово постачання,

жертвуючи для того всім, навіть першими потребами населення, якому дуже тяжкою буде та зима, що наступає.

В позиції чекання стоїть і ССРСР, з тою відмінню од Германії, що чекання совітів має характер пасивний, бо їх міжнародне становище залежить не від них, а від других: в Азії — од Японії, в Європі — од всіх разом, чи певніше — од трьох найбільших її держав. Досі совіти, згідно з французькою системою колективної безпечности, були на догозі стати органічною складовою частиною Європи; тепер навіть у французькій пресі виринає сумнів, чи варто їх отою частиною вважати. Од того чи иншого рішення цього питання залежить чи не вся міжнародня, а з нею й внутрішня майбутність совітської держави. А втім совіти мусять на сьогодні лише пасивно чекати, бо їх ініціативи зараз неначеб-то ніхто не потрібує.

Італія? Вона чекає — в усіх напрямках чекає. З Африки чекає добрих відомостей з театру військових подій, і для того, аби тих відомостей як найскорше дочекалася, змінила навіть африканського командарма, бо попередній надто помалу звоював етіопів, а новий має їх примусити стати зрештою до бою. Чекає Італія і в Європі, бо 18 минулого листопаду стали чинними економічні санкції, до яких пристали майже всі європейські держави. Як санкції перейдуть і чим скінчаться? Треба їх винести, треба перебудувати свої економічні взаємини з усім світом, треба зрештою подбати, аби вони не перетворилися в блокаду, бо блокада — це війна — це кінець ілюзіям про велику Італію, про нову Римську імперію, обіцяну вождем італійському народові. І не тільки кінець ілюзії, але й початок дезорганізації, анархії, бід і занепаду. Невеселі перспективи. Невеселі вони не лише для Італії, а майже для всіх європейських держав. Бо-ж оте, так мовити, санкційне чекання розлите зараз не лише на Апеннінському півострові, а в цілій Європі, яка подекуди вибита санкціями з тих економічно-торговельних рейок, що з такою намагою їх пошастило вже було налагодити після великої війни. А чекати треба, бо лише час може вяснити новоутворену ситуацію.

Чекають не лише в Європі, а й в Америці, принаймні в Північній. По-перше, тому, що там мають по горло своїх внутрішніх революційних справ, розпочатих і не закінчених президентом Рузвельтом хоч його легіслатурі вже й наближається кінець. А по-друге, тому, що не можуть Сполучені Штати вирішувати шось у справах Європи, поки вона сама чогось не вирішить. Не чекають лише на Далекому Сході Азії. Там Японія, використовуючи «чекальні» настрої в Європі, активно проводить так зване «третє коло» своєї експансії на азійському континенті, творячи на захід од Манджурії нове державне тіло з п'яти китайських північних провінцій у подоби «Антикомуністичного блоку» під своєю протекцією та за своєю збройною допомогою. Справа це дуже складна, і на час, коли писано ці рядки, ще не до кінця виявлена, а тому з нею — до другого разу.

Observer.

3 преси

Під заголовком «Недужа Україна» в ч. 46 од 15 листопада с. р. чеський тижневик «Nespodarsky Rozhled», що його можна вважати офіційним командних чинників Чехословаччини, видрукував нібито чисто інформаційну редакційну статтю, яка, однак, містить у собі й цікаві провідні думки. Цікаві вже самі підзаголовки до неї, як — «Один із порохових складів» (pracharna) Європи, «Цілі троїстої української еміграції», «Чехословацькі інтереси в грі», і зрештою із знаком запитання: «Ціль німецького Drang nach Osten?»

Зачинається стаття такою увагою:

«Тільки останніх заяв висунули українську проблему знову на авансцену живого до нас інтересу. Не дурно українські патріоти говорять, що вони вдячні й своїм ворогам за кожне їхнє слово про Україну. Їм, мовляв, вистачить, аби на них звертали увагу; вони такі певні що-до своєї справи, що для них ворогування проти них здається менше небезпечним, ніж неосвідомленість. І мусимо визнати, що вони мають рацію, бо про Україну світ мало що-знає».

Після тих слів наведені статистичні дані що-до населення та просторів Великої України та всіх українських земель, що входять до складу Польщі, Румунії та Чехословаччини, не забуваючи й про найменшу частку — про українську Словацьчину. Як ілюстрацію, до цих даних прикладено невеличку мапу, видану лондонськими українцями. Висновок з наведених даних «Hospodarsky Rozhled» робить такий:

«Із зіставлення видно, що українська держава (совітська Україна) з усього суцільного етнографічного простору України охоплює лише 32,5 мільйонів українців з цілого числа майже 50-ти мільйонів українців, а територіяльно всього тільки 451.800 кв. кілометрів з цілого простору в 630.000».

При таких умовах не можна дивуватися, що українці прагнуть до національного об'єднання. Але свої змагання в цьому напрямі звертають вони не стільки проти держав, що мають у своєму складі одіграні українські землі, — не стільки проти Польщі, Румунії й найменше проти Чехословаччини, — скільки насамперед проти ССРР, який, згідно з переконанням українських націоналістів, іде в сліді царському централізму, господарському та національному утиску українців. Україна там, мовляв, згідно з літерою закону, є автономною державою, але в дійсності її уряди є лише філіями московської централі. Більше за те, навіть найбільше українське промислове підприємство — славетний «Дніпро-Діпро-Діпро» довгий час був російською адміністративною анклавом на українській землі».

Вказавши на це, чеський орган пише далі:

«Тому, що український спротив, як то було й перед війною, доседе жорсткий і тепер проти Росії, то певні відомі нам кола (Крамарж і Ко), що вважали Росію за наймогутніший чинник слов'янства, оскільки український сепаратизм за нездоровий паросток, що був викликаний пангерманізмом для послаблення слов'янства. На це зауважують, що Росія в дійсності ніколи не була національною цілістю, про що свідчать відіграні від неї польські землі та північні держави. Коли-ж Україна після війни не дісталася до подібного зреалізування своєї національної самостійності та свого об'єднання, то спричинилася до того, з одного боку, мала свідомість українського населення, що за часів Росії не мало своїх шкіл, а з другого боку та обставина, що Антанта, віруючи в переможний наступ царського війська (Денікіна), одмовилася допомагати українським сепаратистичним змаганням, воліючи

залишити Україну в межах Росії. Наводять тако-ж, що при тому важливу роль грали інвестиції закордонного капіталу (особливо англійського) на Україні і ради них Антанта боялася спичитися до більших заколотів».

Так воно чи инакше,— резюмує «Hospodarsky Rozhled» цю частину своїх думок, —

«але українці свою сучасну державу, — незалежно від того, що вона ще має совітське забарвлення, не вважають кінцевим досягненням своїх національних цілей, а тому українська про-блема стоїть і зараз перед Європою, як болоче її місце, причому українська еміґрація прикладас своїх змагань до оживлення тої проблеми».

Далі чеський орган переходить до характеристики української еміґрації, поділяючи її на господарську, тоб-то довоєнну, що ради шматка хліба виїхала до Америки, як і інші еміґранти з Європи, в і с ь к о в у, до якої зачислює головним чином останки від бригади ген. Крауса, що, як відомо, свого часу з Галичини перейшла до Чехословаччини, й викликану большевицькою перемогою політичну, яку ділить на чотири табори та якій дає таку характеристику:

« 1. Радикальні демократи буржуазно-ліберального напрямку, що схиляються до орієнтації на польську політику.

2. Соціалістичні демократи, що їх становить дуже утруднене приятельським ставленням II Інтернаціоналу, куди вони входять, як члени, до СССР.

3. Соціалістичні революціонери національно-соціалістичного толку, що сполгають на власні сили українців у боротьбі проти централізаційної Росії і співпрацюють з еміґрацією російською.

4. Група націоналістів, так званих фашистів, що кокетували з німецькою допомогою. Згідно з останніми відомостями, однак, їх вождь Коновалець мусів, розійшовшись з Гітлером, втікти з Третьої Імперії до Швейцарії».

Після цієї характеристики «Hospodarsky Rozhled» звертається до ставлення українців до інших народів. Тижневик пише з цього приводу:

«Як уже згадано, багато говорять про німецьку орієнтацію українців. З наведеного, однак, видно, що українці охочі співпрацювати з кожною державою, яка стане по боці їх національної програми. Про якісь особливі симпатії до Німеччини врид чи можна говорити. Що-правда, Україна склала з Німеччиною славетний Берестейський мир, але це сталося тому, що, не маючи змоги дальшого спротиву, вона хотіла уникнути того, аби її німці окупували в якості справжніх переможців. Пізніше, однак, національне повстання під проводом Петлюри скинуло гетьмана, якого підтримували німці. Цей рух потім у свою чергу був переможений совітами. Про те, що серед українців немає до німців великих симпатій, свідчить, як здається, і відповідно мала числом політична еміґрація в Німеччині».

Навпаки, до Чехословаччини українські симпатії дуже живі, як відгук на те, що Чехословаччина дала українцям університет, свого часу і педагогічну школу, далі — академію в Подєбрадах, середню школу в Ржевничах і підтримує їх культурні та наукові організації. У протилежність тому в Польщі українці, хоч і незмірно численніші, своїх шкіл не мають і лише за останні місяці здобули собі середню школу господарську».

Встановивши ці рямці «Hospodarsky Rozhled» переходить до німецьких планів щодо України, характеризуючи їх у такий спосіб:

«Те, що українці не мають жадних германофільських нахилів, не означає ще, що німці не мають своїх аспірацій на Україну. Безпосередніх земельних претензій вони, явна річ, не можуть мати, бо-ж відділені вони від України Польщею, з якою й досі співпрацюють. Їх українські плани подвійного роду.

По-перше, вони хотіли б дістати польський коридор, заплативши за те Польщі відливою рукою на Україні. Такого роду впорядкування між Польщею й Німеччиною на рахунок третього має однак свою хибу, що коли б Польща справді проковтнула українську територію аж до Дніпра з виходом до моря в Одесі (залишасмо умисне на боці абсолютний спротив СССР проти такого вирішення), то в цьому був би зародок її занепаду, бо її цілість ніколи не винесла б того, не в силі була б проковтнути 20-ти мільйонову іонаціональну масу.

По-друге, німецькі плани на майбутність спрямовані — на господарське опанування України з великим природнім багатством».

Після всього наведеного «Hospodarsky Rozhled» підходить до кінця, що ради нього, як можна припускати, й написана ціла цитована нами стаття. Чеський, впливовий на своїй батьківщині, тижневик ставить запитання: — Яке становище Чехословаччини в цій справі? І відповідає такими словами:

«Наше ставлення до СССР є безперечно лояльне, а втому ми не можемо заплещувати очі перед українською проблемою. Масарик про це ясно висловлюється в «Світовій Революції», вказавши, що українці не мусять робити собі клопотів з тим, чи будуть вони визнані, чи ні. Їм вистачить, коли світ пересвідчиться в тому, що вони таки існують, а вони вже нас в цьому пересвідчили. Могла-б, що-правда, Чехословаччина боїтися української іріденти, яка б захопила й нашу Підкарпатську Русь. Але, коли подивимося, однак, на мапу держави, як собі її уявляють ірідентські українці, то справді мусимо самі собі поставити запитання: — Чи утворення нової слов'янської держави, яка до нас мала б симпатії, що ми завжди ставилися лояльно до українських змагань, чи її утворення не було б для нас вигіднішим, порівнюючи з сучасним становищем, коли Польща ні в якій мірі не виконує того, що розуміють під словом — слов'янська політика».

Ми навели всі головніші місця поважної статті «Hospodarsky Rozhled'у». Коментарів вона не потребує і говорить сама за себе,

бо наявно нав'язана міжнародним становищем Чехословаччини і цілоєвропейською ситуацією. Українська проблема встає в цілий зріст перед Європою, воскресає й там, де здавалося, за останній час була ніби-то впрот похована.

Повідомлення Місії УНР у Парижі.

Останній рік біда серед української еміграції все більше зростає. В самому Парижі чимало бувас українців не тільки безробітних, але й бездомних. Бажаючи допомогти нашим людям в їх тяжкій біді, Місія УНР дає хоч невеликі кошти на допомоги в найбільш критичних випадках. Крім того, на підставі мого наказу, всі датки за посвідки, які видає Відділ Опікування, так само ідуть повністю на збільшення допомогового фонду.

З практики виявилася величезна потреба створити «українську хату», де б наші бездомні змогли найти свій куток і їжу.

Для того, щоб почати цю справу хоч би в скромних розмірах, Місія асигнувала в цьому році 500 фр. Далі Громада в Парижі організувала в лютому місяці с. р. вечірку, що дала чистого прибутку 1054 фр., які її було передано в моє розпорядження для вказаної вище цілі. Так само Жіночим Комітетом при Громаді в Парижі та окремими особами було передано на цю ціль збірку, що дала 730 фр. (Список жертводавців подається нише). Таким чином всього було зібрано 2284 фр. і завдяки цим коштам Відділ Опікування зміг нині розпочати працю по організації нашої Української Хати.

Мушу в першу чергу широко подякувати п-ві голові Паризької Громади м. Є. емієву і цілій Управі Громади. Властиво завдяки їх енергії ця, так потрібна справа, стала реальною.

Мушу тако-ж одмитити, що Жіночий Комітет при Управі Громади бере активну участь в організації Хати і дав свою згоду надати опікуватися нею, за що так само складаю щире подяку Комітетові, як і всім жертводавцям та тим особам, що своєю працею спричиняються до приведення в порядок мешкання Хати.

Побажаю Відділу Опікування та Жіночому Комітетові успіху в докінченні цього доброго діла. Але цей успіх буде залежити тако-ж од нашого громадянства, оскільки воно й надалі виявить свою жертовність. Через те звертаюся до всіх наших громадян і устанів з проханням підтримати морально і матеріально «Українську Хату».

Голова Місії УНР у Парижі **О. Шульгин.**

Список жертводавців на «Українську Хату»

1) Й. Е. Митрополит Андрій Шептицький — 285 фр., 2) полковник В. Вишиваний — 100 фр., 3) генерал Ю. Табуї — 100 фр., 4) генерал Анріс, голова франц. Т-ва Українознавства — 100 фр. 5) Й. Е. адмірал Дегуї — 20 фр., 6) Й. Е. Бергоньє — 10 фр., 7) п. Бльох — 100 фр., 8) п. А. Сократ — 10 фр., 9) Н. Н. — 10 фр., 10) п. В. Перебийніс — 20 фр., 11) п. Гавіилко — 10 фр., 12) п. Яблонський — 6 фр., 13) п. І. Горайн — 5 фр., 14) п. Дядинок — 5 фр.

Адреса «Української Хати» в Парижі: 64, boulevard Edgar-Quinet.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Третя бесіда в біжучому сезоні при Редакції «Тризуба» на користь безробітних, ввечерю, 24 листопада, дала чистого прибутку фр. 105. З попередніми рештками в касі бесід лишається на 25 листопада 114 фр. 20 са т. Крім того, чистий прибуток од другої бесіди (10. XI), в сумі 92 фр. 40 са т., передаю на збудування іконостасу в Українській Православній Церкві в Парижі.

Наступна бесіда відбудеться в неділю 8 грудня с. р. Початок о год. і по обіді.

В Югославії.

— Загальні збори Бідгородської Громади відбулися 27 жовтня та пройшли в спокійному діловому тоні, бо в цьому році на збори не з'явилися де-кількі тих членів, які з себе уявляють «опозицію» і які минулого року внесли чимало колотливі. Збори зробили деякі зміни в статуті Т-ва, яких в магали потрібні життя, та вбачили нову Управу, до якої ввійшли: В. Андієвський — голова, М. Зеленко — заст. голова, Б. Козиренко — секретар, В. Сердюк — скарбник, П. Цюпюк — бібліотекар, С. Іващенко та П. Лютченко — заступники. Ревізійна Комісія: п. п. А. Ільченко, Г. Цицикський, М. Даценко, заступники — О. Соломашко і М. Павлюк.

Як видно із звіту Управи, Громада в минулому році виявила живуву діяльність, упереджуючи вистави, концерти, товариські вечорниці та різні відчити. Тяжке матеріяльне становище дуже

гальмувало діяльність Управи, а досить значні суми примушені були члени Управи поповнювати з власної кишені. Найбільший боїг з'явився внаслідок невдачі з організуванням свого постійного театру. Затратившись чимало на будування власної сцени, Управа примушена була потім припинити вистави через брак відповідного помешкання, бо власник помешкання, яке було спочатку закуплене Управою для цієї мети, повів себе дуже несподівано.

Перед новою Управою стоїть досить тяжкий шлях, по якому мусять же вести Громаду вперед, але в словлюємо віру, що вона зуміє подолати всі перешкоди, і Громада в цьому році виявить ще більшу діяльність, ніж у минулому.

Ювілей українського письменника.

Як повідомляє «Діло» з 24 листопада с. р., українське громадянство в Бесарабії святкувало 15 листопада с. г. ювілей 25-літньої літературної праці місцевого українського письменника і народного діяча Ілька Гавриленка.

На цьому місці складаємо шайовому ювілятові найкращі побажання од редакції «Тризуба».

Проект утворення в Англії катедри українознавства.

На ширшому засіданні Англо-Українського Комітету, що відбулося 31 жовтня с. р., вирішено висунути перед загал справу засновання при одному з англійських університетів катедри українського знавства.

Як довідуємося, професорські круги лондонського університету поставилися до тої справи дуже

же прихильо, вважаючи, що і ова слов'янська катедра буде цінним добутком для слов'янського факультету при тому університеті. Тепер існує при лондонському університеті (при його відділі — Школі Слов'янських Наук) відділ польський, російський, сербо-хорватський. Відсутність українського відділу значо відчувається. И ці-ж світові університети вже починають в себе заводити українські катедри або лекції з українства.

Комітет поста овив ігачно зайнятися підготовчою працею, заснувавши для тої цілі особий субкомітет, який перебере на себе завдання ведення цілої акції. Він мав би підготувати головну фінансову сторону будучої української катедри, перевести переговори з університетами та звернутися до англійського наукового світу за піддержкою.

Університети в Англії удержуються в більшості не з державних фондів, але головю приватними записами і до аціями. Тагими науковими меце, атами є по більшій часті приватні особи, а в деяких випадках чужі і ецькі уряди, які дбають гроше, щоб важливі англійські університети мали катедри їхньої історії та літератури. Саме тепер ведуться переговори між се атом лондонського університету й угорським урядом в справі створення мад'ярської катедри при тому університеті. Тому, що українці не мають власної держави, яка фінансувала б заснування і удержання катедри в Лондоні, то придбання фондів на ту ціль хоче зайнятися Англо-Український Комітет у Лондоні. Коли буде зібрано таку суму, що загарантує існування відділу на два перші роки, тоді вилачиться речі ець його отворе і я. Спершу буде засновано бібліотеку та буде запрошено лектора української історії та літератури, а з часом, коли

відділ розростеться, переінять-ся лекторство і а професуру.
(Укбюро, Лондон).

Великий політичний процес у Варшаві.

18 листопада с. р. розпочався у Варшаві великий політичний судовий процес над 12-тю українцями, серед яких є дві дівчини, обвинувачених у співучасті у вбивстві міністра внутрішніх справ Польщі Перацького.

Підсудних борються чотири адвокати: д-р Лев Ганневич, д-р Олександр Павельський, д-р Володимир Горбовий і м-р Степан Шлапак.

Процес протягнеться довший час.

Листи до Редакції.

I

Вельмишановний пане Редакторе!
Не відмовте вмістити у вашому хвальному тижневику і аступіте:

Зв'язок у Шато-де-ля-Форт-ва-б. Вояків Армії УНР у Франції широ дякую голові Т-ва п. ге. О. Удовиченкові за його ласкаві відвіди і гас. Слава генералу! Слава Україні!

З правдивою пошаною до вас
М. Чорний, зв'язковий
Т-ва.

II

Листом до Редакції п. Борис Лотоцький просить одмітити, що в рукопису його статті «Україна у французькому словнику XVIII в.», надрукованої в ч. 46 (500). Тризуба» з 24 листопада с. р., стояло (див. стор. 20, 26-27 рядки згори) і е «Галичини», а «західно-українських земель».

— Розшукується п. Козачук Конон, що в 1926 році перебував в Омекурі у Франції. Ласкаві відомості проситься і адислати на адресу: Mons. Solochka, Nesploy par Bellegarde (Loiret). France.

Нові книжки й журнали.

— Сотчик О. Перяславський. Лів. Бібліотека Українського Воєнно-Історичного Товариства. Книжка 4. Каліш, 1935.

— Вісти Українського Наукового Інституту в Берліні. № 6 (19), 12 листопада 1935. Берлін.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі
й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Осіб, що базяють, за прикладом минулих років, замість поворічників та різдвяних візитів та привітань скласти пожертву на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі, просять повідомити про це Бібліотеку або Редакцію «Тризуба» до 20 грудня с. р. Привіт од цих осіб з їх іменами буде оголошено в «Тризубі».

Культурно-Філософський Гурток в Парижі

влаштовує в грудні місяці с. р. два дискусійних зібрання та наступні теми:

1. «Степ, його впливи й значіння в українській культурі»; зібрання відбудеться у вівторок 3-го грудня, передмову виголосить п. Д. Даниленко.

2. «До проблеми національного характеру» (М. Хвильовий і П. Тичи, а); зібрання відбудеться 17 грудня, доповідь прочитає п. М. Ковальський.

Обидва зібрання відбудуться в салі «Templistes», 1, rue Lanneau, Paris 5, метро Cluny, точно о год. 8.30 веч. Вступ вільний. Співучасть у видатках — 1 фр.

Ялинка для українських дітей в Парижі

відбудеться в неділю, 29 грудня с. р., о год. 3-ій вдень в салі — 15, avenue Noche, метро Etoile або Courcelles.

Українською Дитячою Школою в Парижі буде виставлено

«Різдвяна казка — сон Галі» та балет

Дитячий хор школи виконає різдвяні колядки. Запис усіх дітей є обов'язковий до 20 грудня і провадиться в Українській Православній Церкві, в Редакції «Тризуба», в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри та в організаціях.

Українська Громада в Парижі

влаштовує проєкцію де-кількох нових фільмів (що ще не були проєктовані на французькому екрані) в студії «Лойд-фільм», 92, avenue des Champs-Élysées, о 16 год. 1-го грудня с. р.

Ціна вступу від 5 до 15 фр.

Цілий прибуток поступає на користь Української Православної Парафії в Парижі.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагус — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.
